

Samenhang tussen Ouderlijke Structuur en Externaliserend Probleemgedrag bij Kleuters
De Rol van Sekse van Ouders en Kind

M. Karsemeijer, L. Klein Hofmeijer, L. Koelmans & M. Vincenten
Universiteit Utrecht

Cursus: Bachelorthesis Pedagogische Wetenschappen
Cursuscode: 200600042

Studenten: M. Karsemeijer – 3748626
L. Klein Hofmeijer – 3465748
L. Koelmans – 3339491
M. Vincenten – 3638863

Docent: Marjolein Verhoeven

Werkgroep: 17

Subgroep: 3

Datum: 14-06-2012

Samenvatting

In dit onderzoek is gekeken naar de samenhang tussen structuur geboden door ouders en externaliserend probleemgedrag van kinderen in de leeftijd van 48 tot en met 66 maanden. Hierbij wordt nader ingegaan op verschillen tussen jongens en meisjes in het gedrag dat zij vertonen en de structuur die zij ontvangen, alsmede op de verschillen in het bieden van structuur tussen vaders en moeders. Aan dit onderzoek hebben in totaal 107 ouderparen deelgenomen, bestaande uit een vader en een moeder en een kind. Vader en moeder hebben onafhankelijk van elkaar een vragenlijst ingevuld over verschillende opvoeddimensies en gedragingen van het kind. Uit het onderzoek is gebleken dat er geen samenhang is tussen structuur en externaliserend probleemgedrag. Ook is er geen significant verschil in externaliserend probleemgedrag van jongens of meisjes en de mate van structuur die ze ontvangen. Daarnaast blijken de correlaties van structuur geboden door de vader of moeder en externaliserend probleemgedrag niet significant te verschillen. Een resultaat dat wel significant blijkt is de samenhang tussen overreactie van de moeder en externaliserend probleemgedrag. Wanneer moeder meer overreactie laten zien wordt de kans op externaliserend probleemgedrag significant groter. Samenvattend kan geconcludeerd worden dat de totale factor structuur geboden door ouders niet samenhangt met externaliserend probleemgedrag van het kind.

Sleutelwoorden: opvoeding, structuur, externaliserend probleemgedrag, moeders, vaders, kleuters, 48 tot en met 66 maanden

Samenhang tussen Ouderlijke Structuur en Externaliserend Probleemgedrag bij Kleuters De Rol van Sekse van Ouders en Kind

Externaliserend probleemgedrag verwijst naar aanhoudende, ongewenste gedragingen die naar buiten zijn gericht en storend zijn voor de omgeving, zoals aandachtsproblemen en agressief gedrag (Achenbach, Howell, Quay, & Conners, 1991; Mesman, Bongers, & Koot, 2001; Santrock, 2007). Externaliserend probleemgedrag bij jonge kinderen blijkt een primaire voorspeller voor later probleemgedrag (Waylan & Stewart-Brown, 2010). Onderzoek naar de samenhang tussen opvoeding en externaliserend probleemgedrag bij jonge kinderen is daarom van belang. Eerder onderzoek heeft zich vooral gericht op de opvoeding door moeders, terwijl tegenwoordig door de veranderde structuur in het gezinsleven, de opvoeding door vaders ook een belangrijke rol speelt. Deze studie richt zich daarom op de opvoeding door beide ouders.

Uit meerdere onderzoeken komt naar voren dat ouderlijke structuur in de opvoeding een voorspeller kan zijn voor het gedrag van kinderen (Denham et al., 2000; Sytsma, Kelley, & Wymer, 2001). Structuur wordt gekenmerkt door consistent en voorspelbaar opvoedgedrag en het creëren van een voorspelbare en consistente omgeving voor het kind (Verhoeven, Junger, Van Aken, Deković, & Van Aken, 2007). Uit onderzoek van Verhoeven, Junger, Van Aken, Deković en Van Aken (2010b) blijkt dat gebrek aan ouderlijke structuur leidt tot externaliserend probleemgedrag bij peuters tussen de 17 en 35 maanden. In de huidige studie wordt onderzocht of er een samenhang is tussen de structuur die ouders bieden in de opvoeding en externaliserend probleemgedrag van hun kind tussen de 48 en 66 maanden.

Externaliserend probleemgedrag bij kleuters

Kinderen kunnen al op jonge leeftijd externaliserend probleemgedrag laten zien (Egger & Angold, 2006). Ten gevolge van een botsing tussen dat wat het kind wil en dat wat de ouder het kind oplegt, laten veel kinderen tot de leeftijd van drie jaar externaliserend probleemgedrag zien (Campell, 2002). Tussen de leeftijd van twee en vier jaar neemt bij de meeste kinderen het externaliserend probleemgedrag af (Garside & Klimes-Dougan, 2002). Rond die leeftijd zijn kinderen beter in staat hun emoties te reguleren en taal te gebruiken waardoor frustraties worden gereduceerd en externaliserend probleemgedrag afneemt (Resocla et al., 2007). Slechts bij een klein deel van de kinderen nemen deze frustraties onvoldoende af, waardoor externaliserend probleemgedrag blijft bestaan (Séquin & Zelazo, 2005). Uit meerdere onderzoeken komt naar voren dat vroege externaliserende problemen later probleemgedrag voorspellen (Mesman et al., 2001; Wakschlag, Tolan, & Leventhal, 2010). Deze bevindingen onderschrijven het belang van onderzoek naar externaliserend probleemgedrag bij jonge kinderen.

Diverse onderzoeken hebben aangetoond dat er naast leeftijdsverschillen ook sekseverschillen in het ontwikkelingspatroon van externaliserend probleemgedrag zijn (Mesman et al., 2001; Miller-Lewis et al., 2006). Meerdere onderzoeken concluderen dat vanaf de leeftijd van vier jaar jongens significant meer externaliserend probleemgedrag vertonen dan meisjes (Kerr, Lopez, Olson, & Sameroff, 2004; Prinzie, Onghena, & Hellinckx, 2005). Dit sekseverschil blijkt stabiel in de vroege kleutertijd (Campbell, 2002; Prinzie et al., 2005). Een mogelijke verklaring voor dit verschil kan zijn dat meisjes tijdens de kleutertijd een snellere taalontwikkeling en emotionele regulatie laten zien, wat zorgt voor een eerdere afname van externaliserend probleemgedrag (Prinzie et al., 2005). Een andere mogelijke verklaring is dat jongens en meisjes verschillen op het gebied van morele regulatie (Kerr et al., 2004). Meisjes zouden meer empathie tonen, eerder een schuldgevoel hebben en eerder morele rijpheid laten zien, wat zou leiden tot minder probleemgedrag.

Uit bovenstaande blijkt dat jongens en meisjes verschillen in de ontwikkeling van externaliserend probleemgedrag. Verwacht wordt dat jongens meer externaliserend probleemgedrag vertonen dan meisjes.

Structuur en externaliserend probleemgedrag

Naast de sekse van het kind blijkt uit diverse onderzoeken dat ook opvoeding een rol speelt in externaliserend probleemgedrag van kinderen (Lengua, 2006; Prinzie et al., 2004). Structuur is een van de aspecten van opvoeding (Verhoeven et al., 2010b). In deze studie wordt structuur onderverdeeld in de subschalen routine, overreageren en consistentie (Verhoeven, Van Baar, Deković, & Bodden, 2010a). Centraal staan de vaste dagelijkse routines die ouders aan het kind bieden, de mate van consistentie in het stellen van regels en de mate van structuur en voorspelbaarheid van ouders (Verhoeven, et al., 2010b).

Disfunctioneel opvoedgedrag, zoals gebrek aan structuur, is een belangrijke contextuele risicofactor voor externaliserend probleemgedrag (Dishion & Patterson, 2006). Overreactie in de opvoeding kan leiden tot inconsistent gedrag, een onvoorspelbare, grillige omgeving en een verminderd gevoel van controle (Prinzie, et al., 2003). Dit leidt tot een verhoogde mate van externaliserend probleemgedrag van het kind tussen de negen en twaalf jaar (Prinzie, Onghena, & Hellinckx, 2006). Veel overreactie in de opvoeding, zoals verbale agressie en ruzie, hebben directe verbanden met het externaliserend probleemgedrag van het kind. Een mogelijke verklaring volgens Bandura en Huston (1961) is dat kinderen gemakkelijk het agressieve gedrag van volwassenen imiteren. Daarnaast geeft Patterson (1986) als mogelijke verklaring dat ouderlijk falen om consistent te zijn en het volgen van de gegeven regels aan hun kind, kan leiden tot versterking in het niet naleven van regels. Van Aken e.a. (2007) en Verhoeven e.a. (2010b) hebben een negatief verband gevonden tussen het bieden van

ouderlijke structuur en het externaliserend probleemgedrag van Nederlandse kinderen in de peuterleeftijd. Ook uit een studie van Kerr e.a. (2004) blijkt dat meer structuur van de ouder samen gaat met minder externaliserend probleemgedrag van het kind in de peuterleeftijd.

Tot op heden is er echter niet veel bekend over de mate waarin structuur een rol speelt in externaliserend probleemgedrag van kinderen in de kleuterleeftijd. In deze studie wordt verwacht een samenhang te vinden tussen ouderlijke structuur en externaliserend probleemgedrag van het kind.

Opvoeding bij jongens en meisjes

Op basis van bovenstaande onderzoeken wordt verwacht dat structuur geboden door ouders samenhangt met externaliserend probleemgedrag van het kind. Daarnaast wordt verwacht dat de sekse van het kind een rol speelt in externaliserend probleemgedrag bij kinderen (Kerr et al., 2004). In de literatuur zijn aanwijzingen dat jongens meer externaliserend probleemgedrag vertonen dan meisjes. Gezien het feit dat structuur eventueel samenhangt met externaliserend probleemgedrag en het feit dat jongens en meisjes verschillen in dit gedrag, is het een interessante vraag of aan jongens een andere mate van structuur wordt geboden dan meisjes.

Er zijn aanwijzingen dat jongens over het algemeen anders worden opgevoed dan meisjes (Karreman, Van Tuijl, Van Aken, & Deković, 2009). Dit komt doordat overactiviteit en deviant gedrag bij jongens meer geaccepteerd worden dan bij meisjes. Zo worden jongens bijvoorbeeld meer uitgedaagd tot agressief spel dan meisjes (Ensor, Hart, Jacobs, & Hughes, 2011). Wanneer er geen verschillen zijn in uitdaging, is er ook geen verschil tussen jongens en meisjes in gedrag (Leaper & Smith, 2004). Volgens deze bevindingen zou het sekseverschil dus contextafhankelijk zijn.

Uit onderzoek van Rhoades en O'Leary (2007) blijkt geen significant verschil in de mate van structuur die ouders aan meisjes of jongens bieden. Moon en Hoffman (2008) hebben wel een verschil gevonden tussen vaders en moeders in betrokkenheid met hun kind. Vaders voelen zich vaak meer betrokken met hun zoon (Warner & Steel, 1999). De mate van betrokkenheid tussen ouder en kind van hetzelfde geslacht zou een voorspeller kunnen zijn voor een onderscheid in geboden structuur van een ouders. Fiese en Skillman (2000) stellen echter dat geslacht niet van belang is bij hechting en betrokkenheid binnen het gezin. Over de rol die geslacht speelt in de opvoeding die ouders bieden is dus verdeeldheid in de verschillende onderzoeken.

Weinig onderzoek is gedaan naar de mate van structuur geboden aan jongens en meisjes. Onderzoek naar sekseverschillen en opvoeding richt zich op sekseverschillen tussen jongens en meisjes, verschillen in opvoeding van vaders en moeders, of verschillen tussen ouder-kind paren van hetzelfde geslacht. Omdat nog niet is onderzocht

of ouders over het algemeen meer of minder structuur bieden aan jongens dan aan meisjes is hierover geen verwachting op te stellen.

Sekse van ouders, structuur en externaliserend probleemgedrag

Niet alleen zouden er verschillen kunnen zijn in de structuur geboden aan jongens en meisjes, mogelijk zijn er ook verschillen tussen vaders en moeders in het bieden van structuur (Verhoeven et al., 2010b). Hierover is in de literatuur weinig bekend, omdat eerder onderzoek naar opvoeding zich veelal op de moeder heeft gericht (Baker & Heller, 1996; Buehler et al., 1998; Simons & Conger, 2007). In dit onderzoek wordt zowel naar de vader als de moeder gekeken, wat essentieel is omdat de vader door veranderende rolverdelingen in de maatschappij een steeds groter aandeel in de opvoeding heeft. Hierdoor is het interessant te onderzoeken wat de verschillen zijn tussen vader en moeder in opvoedgedrag. Daarnaast kan gekeken worden of er verschillen zijn in de invloed die vader en moeder op de kinduitkomsten hebben.

Wanneer gekeken wordt naar de hoeveelheid structuur die vaders en moeders bieden, blijkt dat vaders met name gericht zijn op structuur, terwijl moeders in de opvoeding meer warmte en responsiviteit bieden (Aunola & Nurmi, 2005; Baumrind, 1991, zoals geciteerd in Simons & Conger, 2007, Lewis & Lamb, 2003; Verhoeven et al., 2007; Verhoeven et al., 2010b). Op basis hiervan kan verwacht worden dat vaders meer structuur bieden dan moeders.

Uit de weinige studies die er zijn gedaan naar het verschil in invloed tussen beide ouders komen tegenstrijdige resultaten. Sommige studies rapporteren dat de opvoeding door de moeder een grotere invloed heeft op de ontwikkeling van probleemgedrag dan de opvoeding door de vader (Aunola & Nurmi, 2005; Denham et al., 2000; Simons & Conger, 2007; Van Aken et al., 2008). Ondanks een veranderende rolverdeling blijken moeders nog steeds meer tijd in de opvoeding te steken dan vaders, wat deze grotere invloed zou kunnen verklaren (Baker & Heller, 1996; Denham et al., 2000; Van Aken et al., 2008; Van Dijk & Siegers, 1996). Echter, andere studies rapporteren geen verschil tussen vaders en moeders in de samenhang van opvoedgedrag met het kindgedrag (Lewis & Lamb, 2003; Verhoeven et al., 2007; Verhoeven et al., 2010b).

Voor het al dan niet ontwikkelen van externaliserend probleemgedrag blijken met name discipline en structuur van belang te zijn, waarbij meer structuur tot minder probleemgedrag leidt (Aunola & Nurmi, 2005; Gray & Steinberg, 1999; Deater-Deckard & Dodge, 2009). Aangezien structuur voornamelijk door de vader wordt geboden, zou hieruit geconcludeerd kunnen worden dat de vader belangrijker is wanneer het specifiek gaat om structuur en externaliserend probleemgedrag.

Op basis van de literatuur wordt verwacht dat vaders meer structuur bieden dan moeders, en dat de structuur geboden door vaders sterker samenhangt met externaliserend probleemgedrag dan de structuur geboden door moeders.

Huidig onderzoek

Deze studie richt zich op structuur in de opvoeding en de samenhang daarvan met externaliserend probleemgedrag. Hierbij wordt specifiek ingegaan op sekseverschillen tussen jongens en meisjes en verschillen tussen vaders en moeders, waarover in de literatuur nog veel onduidelijk is.

Verwacht wordt dat er een negatieve samenhang gevonden wordt tussen structuur en externaliserend probleemgedrag en dat jongens meer externaliserend probleemgedrag vertonen dan meisjes. Wat betreft de invloed van het geslacht van het kind op de geboden structuur is op basis van de literatuur geen verwachting op te stellen. Ten slotte wordt verwacht dat de vader meer structuur biedt dan de moeder, en dat de samenhang van de structuur geboden door de vader met externaliserend probleemgedrag groter is dan die van de moeder.

Methoden

Participanten

Aan deze studie hebben 107 ouderparen deelgenomen, woonachtig in verschillende delen van Nederland. De vaders variëren in leeftijd van 27 tot 53, $M = 38$, $SD = 5$, en de moeders van 26 tot 47, $M = 37$, $SD = 4$. De leeftijd van de kinderen varieert van 45 tot 66 maanden, $M = 57.84$, $SD = 5.69$. Van deze kinderen is 43.9% jongen.

De ouderparen die de vragenlijst hebben ingevuld, zijn de primaire opvoeders van het kind. Voor 99,1% van de steekproef geldt dat dit de biologische ouders zijn. De volledige steekproef bestaat uit ouders en kinderen met de Nederlandse nationaliteit. Van de moeders is 50,5% hoogopgeleid (HBO of WO), van de vaders is dit 45,8%. Het gemiddelde bruto inkomen ligt tussen 3750 euro en 5000 euro, 74,3% van de steekproef heeft een inkomen dat boven het modaal inkomen in Nederland ligt. Over de steekproef kan dus gezegd worden dat het opleidingsniveau en het inkomen, en daarmee de sociaal-economische status, bovengemiddeld is. Gemiddeld hebben de kinderen 1,35 broertjes of zusjes.

Procedure

De vragenlijsten werden ingevuld door zowel de vader als de moeder van kinderen tussen de 48 en 66 maanden.

De werving van ouderparen heeft onder andere plaatsgevonden via basisscholen en kinderdagverblijven. In de wervingsbrief werden ouders geïnformeerd over het doel van het onderzoek, verwachtingen bij deelname, vertrouwelijkheid, vrijwilligheid en anonimiteit. De ouders die geïnteresseerd waren om te helpen bij het onderzoek vulden een antwoordstrook in waarin zij de onderzoekers toestemming gaven om contact op te nemen. Voor ieder ouderpaar zijn vragenboekjes samengesteld gebaseerd op de leeftijd van het kind, op het moment van deelname aan het onderzoek. Aan de ouders werd

gevraagd de instructie van elke vragenlijst goed door te lezen en de vragen over het kind onafhankelijk van elkaar in te vullen. Daarnaast werd verzocht of ouders de vragenboekjes binnen twee weken via post willen retourneren aan de onderzoekers.

De steekproef waarmee de ouderparen zijn geselecteerd is niet aselekt, doordat participanten zijn geworven door middel van een *convenience sample*. Dit houdt in dat de resultaten mogelijk niet representatief zijn voor de gehele populatie en dus niet zonder meer kunnen worden gegeneraliseerd.

Meetinstrumenten

Beide ouders zijn in dit onderzoek gevraagd een vragenlijst in te vullen over hun opvoedkundig gedrag en het gedrag van het kind. Moeders hebben aanvullende informatie betreffende de demografische gegevens van het gezin gegeven.

Structuur. De mate van structuur geboden door de ouders wordt gemeten met behulp van de *Comprehensive Early Childhood Parenting Questionnaire* (CECPAQ; Verhoeven et al., 2010a) en wordt bepaald door drie opvoedkundige gedragingen die alle drie met vijf items bestaan gemeten worden, namelijk routine, consistentie en overreageren. De items behorende bij routine geven de mate weer waarin ouders hun kind een vaste dagelijkse routine aanbieden, zoals: "Mijn kind gaat op doordeweekse dagen op dezelfde tijd naar bed". De items behorende bij consistentie geven de mate weer waarin ouders consistent zijn in het stellen van regels, zoals: "Als mijn kind iets doet dat niet mag, doe ik daar iedere keer dat dit gebeurt iets aan". Bij zowel de items van routine als bij de items van consistentie kunnen de ouders antwoord geven aan de hand van een zes-puntschaal, oplopend van 1 = *Nooit* tot en met 6 = *Altijd*. De items behorende bij overreageren geven de mate weer waarin ouders ongestructureerd en onvoorspelbaar reageren op het gedrag van hun kind. Een voorbeelditem is: "*Wanneer ik nerveus of gespannen ben...*". De ouders kunnen kiezen uit twee tegengestelde antwoordmogelijkheden. In dit geval zijn dat "*Ben ik prikkelbaar en werkt het uit op mijn kind*" en "*Ben ik niet meer prikkelbaar dan normaal naar mijn kind*". Op een 6-puntschaal geven ouders aan in hoeverre een van beide antwoordmogelijkheden het beste bij hen past. Om de gemiddelde score op structuur te meten, worden enkele items van de schalen consistentie en overreageren omgepooled. Vervolgens kan de gemiddelde score van beide ouders worden bepaald. Hoe hoger de score, hoe hoger de mate van structuur geboden door ouders aan hun kinderen. De betrouwbaarheid van de CECPAQ op de opvoeddimensie structuur is voor de moeder $\alpha = .67$, en voor de vader $\alpha = .72$. De betrouwbaarheid van de subschaal externaliserend probleemgedrag van de CBCL is voor moeders $\alpha = .85$, en voor de vader $\alpha = .88$.

Externaliserend Probleemgedrag. Om de mate van externaliserend probleemgedrag van het kind te meten, is er gebruik gemaakt van de Child Behavior Checklist 1½ -5 (CBCL1,5/5; Achenbach & Rescorla, 2000). Met deze vragenlijst wordt

inzicht verkregen in de problemen die de ouder bij het kind waarneemt. De CBCL 1½ -5, bestaande uit 60 items, meet acht gebieden in probleemgedrag en kan worden opgedeeld in twee breedbandschalen; internaliserende en externaliserende problemen. De subschalen 'aandachtsproblemen' (vijf items) en 'agressief gedrag' (19 items) vormen samen een mate van externaliserend probleemgedrag. In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van 24 items over externaliserend probleemgedrag. Een voorbeelditem voor de subschaal aandachtsproblemen is: "Kan niet stil zitten, is onrustig of hyperactief". Een voorbeelditem voor de subschaal Agressief gedrag is: "Snel van streek als iets tegen zit". Er zijn steeds drie antwoord mogelijkheden: 0 = *Helemaal niet*, 1 = *Een beetje / Soms* en 3 = *Duidelijk / Vaak*. Van de behaalde punten op de 24 items over externaliserend gedrag wordt een gemiddelde score berekend. Hoe hoger deze score is, hoe meer externaliserend probleemgedrag ouders bij het kind waarnemen. De betrouwbaarheid van de subschaal externaliserend probleemgedrag is $\alpha = .85$.

Analyseplan

Door middel van een onafhankelijke *t*-toets, zal onderzocht worden of jongens en meisjes verschillen in de mate van externaliserend probleemgedrag. Om te onderzoeken of er verschil is in de mate van structuur geboden door vaders en moeders, wordt er gebruik gemaakt van een tweezijdige, afhankelijke *t*-toets. Vervolgens zal er met behulp van twee onafhankelijke *t*-toetsen onderzocht worden of vaders en moeders verschillen in de mate van structuur die ze bieden aan een jongen of aan een meisje. Daarnaast wordt er door middel van een Pearson correlatie gekeken of er een samenhang is tussen de mate waarin ouders structuur bieden en het externaliserend probleemgedrag van het kind. Ten slotte zal er met een hiërarchische regressieanalyse onderzocht worden of er een verschil is in de mate waarin de structuur geboden door vader of moeder het externaliserend probleemgedrag van hun kind verklaart. Alle analyses in dit onderzoek worden uitgevoerd met een significantieniveau van 5% ($p < .05$)

Resultaten

Verschillen tussen vaders, moeders, jongens en meisjes in structuur en externaliserend probleemgedrag

Om de verschillen in de mate van externaliserend probleemgedrag tussen jongens en meisjes te onderzoeken, is er gebruik gemaakt van een onafhankelijke *t*-toets. Uit Tabel 1 blijkt dat jongens en meisjes gemiddeld nauwelijks externaliserend probleemgedrag vertonen, $M_{\text{totaal}} = 8.88$, $SD = 5.40$, op een schaal die loopt van 0 tot 48. Wanneer gekeken wordt naar de sekseverschillen blijkt uit Tabel 1 dat meisjes gemiddeld lager scoren op externaliserend probleemgedrag dan jongens, $M_{\text{meisjes}} = 8.48$, $SD = 4.98$, $M_{\text{jongens}} = 9.38$, $SD = 5.91$. Op basis van de *t*-toets moet echter geconcludeerd worden dat dit verschil tussen jongens en meisjes niet significant is, $t(105) = .85$, $p = .32$.

Uit Tabel 1 is af te lezen dat over het algemeen door vaders meer structuur wordt geboden aan een meisje dan aan een jongen, $M_{vader-meisje} = 4.66$, $SD = .42$, $M_{vader-jongen} = 4.54$, $SD = .38$. Dit verschil is echter niet significant, $t_{vader} (106) = -1.46$, $p = .42$. Voor moeders geldt ook dat ze meer structuur bieden aan een meisje dan aan een jongen, $M_{moeder-meisje} = 4.77$, $SD = .37$, $M_{moeder-jongen} = 4.72$, $SD = .34$. Wederom geen significant verschil, $t_{moeder} (107) = -.79$, $p = .54$. Geconcludeerd kan worden dat er geen verschil is tussen de mate van structuur geboden aan jongens en aan meisjes. Zowel vaders als moeders maken geen significant onderscheid op basis van het geslacht van het kind.

Tabel 1 geeft ook de beschrijvende statistieken weer voor de variabelen structuur moeder en structuur vader. Om de verschillen in de structuur tussen vaders en moeders te onderzoeken, is gebruik gemaakt van een tweezijdige, afhankelijke t -toets. Uit Tabel 1 blijkt dat de mate van structuur geboden door moeders groter is dan de mate van structuur geboden door vaders, $M_{moeder} = 4.75$, $SD = .36$, $M_{vader} = 4.61$, $SD = .41$. Uit de t -toets blijkt dat dit verschil significant is, $t (105) = 2.99$, $p < 0.01$. Daarnaast blijkt dat de structuur van moeders en de structuur van vaders significant correleert, $r = .22$, $p < .05$ (Tabel 2). Dit houdt in dat als een van de twee ouders meer structuur biedt, de andere ouder doorgaans ook meer structuur zal bieden.

Tabel 1

Beschrijvende Statistieken voor de Variabelen Structuur Moeder, Structuur Vader en Externaliserend Probleemgedrag en een Onafhankelijke T-Toets van Structuur geboden door Ouders aan Jongens en Meisjes

Schaal	Totaal (N=107)		Meisjes (N=60)		Jongens (N=47)		Onafhankelijke t -toets	
	M	SD	M	SD	M	SD	t	p
Structuur moeder	4.75	.36	4.77	.37	4.72	.34	-.79	.54
Structuur vader	4.61	.41	4.66	.42	4.54	.38	-1.46	.42
Ext. probleemgedrag	8.88	5.40	8.48	4.98	9.38	5.91	.85	.32

Tabel 2

Correlaties tussen Structuur Moeder, Structuur Vader en Externaliserend Probleemgedrag

	1.	2.
1. Structuur moeder		
2. Structuur vader	.22*	
3. Ext. probleemgedrag	-.18	-.00

* $p < .05$

Samenhang structuur en externaliserend probleemgedrag

Met behulp van een Pearson correlatie is gekeken naar de samenhang tussen de mate waarin ouders structuur bieden en het externaliserend probleemgedrag van het kind. Uit Tabel 2 blijkt dat zowel moederlijke structuur als vaderlijke structuur niet significant samenhangt met het externaliserend probleemgedrag van het kind, $r_{moeder} = -.18, p = .07, r_{vader} = -.00, p = .97$.

Structuur is opgebouwd uit drie verschillende subschalen: routine, overreageren en consistentie (Verhoeven et al., 2010a). Om na te gaan of een van de subschalen van structuur samenhangt met externaliserend probleemgedrag wordt een additionele analyse gedaan. Wanneer de drie subschalen van structuur apart van elkaar worden bekeken, wordt er voor moederlijk overreageren een significante correlatie met externaliserend probleemgedrag gevonden, $r = .29, p < .01$. Dit betekent dat als moeder meer overreageert, het kind meer externaliserend probleemgedrag laat zien. Voor de moederlijke subschalen routine en consistentie is de correlatie met externaliserend probleemgedrag niet significant, $r_{routine} = .03, p = .78, r_{consistentie} = -.09, p = .36$. Voor vaders blijken de drie subschalen niet significant samen te hangen met externaliserend probleemgedrag, $r_{routine} = .03, p = .77, r_{overreageren} = -.13, p = .20, r_{consistentie} = .01, p = .93$.

Sekse van ouders, structuur en externaliserend probleemgedrag

Om te onderzoeken in hoeverre de structuur van vader en moeder gezamenlijk de variantie van het externaliserend probleemgedrag van hun kind verklaren, wordt een hiërarchische regressieanalyse uitgevoerd (Tabel 3). Dit regressiemodel blijkt geen goede beschrijving van de data, $F(2,104) = 1.91, p = .15, R^2 = .04$. De structuur geboden door moeders blijkt geen significant deel van de variantie in externaliserend probleemgedrag te verklaren, $\Delta R^2 = .04, p = .06$. De structuur geboden door de vader draagt daarbovenop ook niet significant bij, $\Delta R^2 = .001, p = .69$. Daarnaast blijken ook de β -waarden niet significant te zijn, $\beta_{moeder} = -.19, \beta_{vader} = .04$. Dit betekent dat de structuur geboden door beide ouders niet samenhangt met het externaliserend probleemgedrag, waardoor er ook geen verschil is tussen de beide ouders in die samenhang.

Tabel 3

Hiërarchische Regressieanalyse van Structuur van Vader en Moeder met Externaliserend Probleemgedrag

	Externaliserend probleemgedrag		
	<i>B</i>	<i>β</i>	ΔR^2
Blok 1:			.04
Structuur moeder	-2.81	-.19	
Blok 2:			.00
Structuur vader	.54	.04	
R^2			.04
<i>F</i>			1.91
<i>N</i>			107

Discussie en conclusie

In deze studie is onderzocht wat de samenhang is tussen structuur in de opvoeding en externaliserend probleemgedrag bij kinderen tussen de 48 en 66 maanden. Hierbij is gekeken naar het verschil in probleemgedrag tussen jongens en meisjes, het verschil in de structuur die jongens en meisjes door hun ouders geboden krijgen en de samenhang tussen structuur en externaliserend probleemgedrag. Ten slotte is er gekeken of er verschillen zijn tussen vader en moeder in de samenhang van structuur met externaliserend probleemgedrag.

Jongens en meisjes blijken niet significant te verschillen in de mate van externaliserend probleemgedrag. Deze bevinding komt niet overeen met de vooraf opgestelde verwachting welke is gebaseerd op eerdere onderzoeken, waarin gesteld werd dat jongens vanaf vier jaar significant meer externaliserend probleemgedrag vertonen dan meisjes (Kerr et al., 2004; Prinzie et al., 2005). Een mogelijke verklaring voor dit resultaat kan zijn dat het verschil in de mate van externaliserend probleemgedrag pas op latere leeftijd tot uiting komt, waardoor de kleuters in dit onderzoek nog geen significant verschil laten zien in de mate van externaliserend probleemgedrag. Deze verklaring wordt ondersteund door onderzoek van Smeekens, Riksen-Walraven, en Van Bakel (2007). Zij concluderen dat verschillen in externaliserend probleemgedrag later in de kleutertijd, namelijk vanaf vijfjarige leeftijd, pas tot uiting komen. Vanaf deze leeftijd wordt verwacht dat jongens meer externaliserend probleemgedrag vertonen dan meisjes.

Een andere mogelijke verklaring kan gezocht worden in de homogeniteit en de relatief kleine omvang van de steekproef. In de steekproef komt nauwelijks externaliserend probleemgedrag voor, wat een reden zou kunnen zijn dat de verwachte verschillen tussen jongens en meisjes niet gevonden worden. Het lage niveau van externaliserend probleemgedrag kan verklaard worden door de demografische

achtergrond van de steekproef. De meeste kinderen uit de steekproef komen uit gezinnen met een bovengemiddelde sociaal-economische status (SES). Uit onderzoek komt naar voren dat er een sterke relatie bestaat tussen SES en gedragsproblemen van kinderen, waarbij kinderen met een lagere SES meer gedragsproblemen vertonen dan kinderen met een gemiddelde tot hoge SES (Dodge, Pettit, & Bates, 1994). Bij vervolgonderzoek is het waardevol om meer lagen uit de samenleving, andere nationaliteiten en andere gezinssamenstellingen te laten deelnemen aan het onderzoek, om een objectiever beeld te krijgen van hoe ouders in Nederland opvoeden. Ook zou het interessant zijn dit onderzoek uit te voeren bij een onderzoeksgroep waarvan de kinderen in het klinische gebied van externaliserend probleemgedrag scoren.

Wat betreft de tweede onderzochte hypothese blijkt dat structuur geboden door ouders niet significant samenhangt met het externaliserend probleemgedrag van het kind. Dit is tegenstrijdig aan eerdere bevindingen dat wanneer ouders minder structuur bieden, het kind meer externaliserend probleemgedrag laat zien (Kerr, et al., 2004; Van Aken, et al., 2007; Verhoeven, et al., 2010b). Ook voor deze uitkomst kan de hoge SES in de populatie een verklaring vormen. Doordat externaliserend probleemgedrag weinig voorkomt in de onderzoeksgroep wordt de verwachte samenhang tussen externaliserend probleemgedrag en structuur niet wordt gevonden.

Enkel de subschaal overreageren van de moeder blijkt significant positief samen te hangen met het externaliserend probleemgedrag van het kind. Als moeder meer overreageert, laat het kind meer externaliserend probleemgedrag zien. Deze bevinding sluit aan bij de theorie van Bandura en Huston (1961), die beschrijven dat veel overreactie in de opvoeding directe verbanden heeft met het externaliserend probleemgedrag van het kind. In vervolgonderzoek is het waardevol om de subschaal overreageren apart te onderzoeken, evenals de andere subschalen van structuur. Overreageren blijkt toch echt wat anders te zijn en andere gevolgen te hebben dan routine en consistentie.

Uit deze studie kan geconcludeerd worden dat er geen verschil is in de mate van structuur die jongens krijgen ten opzichte van de structuur die meisjes krijgen. Dit is in overeenstemming met het onderzoek van Rhoades en O'Leary (2007) waarin ook geen significant verschil wordt gevonden in de mate van structuur geboden aan jongens en meisjes. In het bieden van structuur wordt door zowel vader als moeder geen onderscheid gemaakt op basis van het geslacht van het kind. Voor vervolgonderzoek zou het zinvol kunnen zijn gebruik te maken van observaties in plaats van zelfrapportage. Mogelijk kan hierdoor een duidelijker beeld ontstaan van de verschillen in omgang met jongens en meisjes en ook kan hierdoor duidelijk onderzocht worden wat de verschillen zijn wanneer de context gelijk wordt gehouden.

Ten slotte is er ook geen verschil gevonden tussen vaders en moeders in de mate

van structuur, noch in de samenhang tussen de geboden structuur en het probleemgedrag van hun kind. Dit is tegenstrijdig aan de verwachting, wat niet geheel verrassend is omdat de reeds bestaande literatuur ook tegenstrijdige resultaten rapporteert. De resultaten komen overeen met de onderzoeken van Lewis en Lamb (2003) en Verhoeven e.a. (2007) Verhoeven e.a. (2010b), waarin ook geen verschil werd gevonden tussen de structuur geboden door moeders en vaders en de samenhang daarvan met het externaliserend probleemgedrag. Voor het ontbreken van deze samenhang zijn verschillende verklaringen mogelijk. Zo kan ook hier het lage niveau van externaliserend probleemgedrag in de steekproef een reden zijn dat het verwachte verschil niet is gevonden. Mogelijk zou zowel de samenhang tussen structuur en probleemgedrag als het verschil hierin tussen vaders en moeders in een onderzoeksgroep waarin meer externaliserend probleemgedrag voorkomt wel gevonden worden. Een andere mogelijke verklaring is de leeftijdsgroep waarbij het onderzoek is uitgevoerd. Veel van de besproken onderzoeken waarin wel een verschil is gevonden tussen vaders en moeders zijn uitgevoerd bij oudere kinderen of adolescenten. Volgens Sroufe (2000) komt de hechting van het kind aan de vader later tot stand dan de hechting aan de moeder. Mogelijk is dus de invloed van de vader bij deze relatief jonge leeftijdsgroep geringer dan bij oudere kinderen, waardoor het verschil tussen vader en moeder kleiner is. Daarnaast schrijven Lewis en Lamb (2003) dat de interactie van vaders met kinderen kwalitatief verschilt van de interactie van moeders met kinderen. Hierdoor kunnen niet zonder meer dezelfde meetinstrumenten worden toegepast. Wanneer in vervolgonderzoek meetinstrumenten gebruikt worden die speciaal voor vaders ontwikkeld zijn, zou mogelijk een sterkere samenhang gevonden worden tussen opvoedgedrag van de vader en kinduitkomsten. Op basis van de huidige studie zijn echter geen verschillen te zien in de samenhang van structuur geboden door vader of moeder met het externaliserend probleemgedrag.

Bij de resultaten van het onderzoek moet rekening gehouden worden met een aantal beperkingen. In het onderzoek is er gebruik gemaakt van zelfrapportages, wat niet altijd een objectief beeld van het daadwerkelijke gedrag (Johnston, Scoular, & Ohan, 2004). Sociaal wenselijke antwoorden zouden een rol kunnen spelen. Een andere beperking van het onderzoek is dat de participanten een homogene groep vormen. De SES in de participerende gezinnen is relatief hoog. Daarnaast heeft de gehele groep een Nederlandse nationaliteit. Ook de gezinssamenstelling van de participanten is homogeen; de vragenlijsten zijn afgenomen bij tweeoudergezinnen, beide ouders hebben een aandeel in de opvoeding.

Ondanks de besproken beperkingen draagt het huidig onderzoek bij aan bestaande wetenschappelijke literatuur over de samenhang tussen ouderlijke structuur en externaliserend probleemgedrag van het kind. Ten eerste vanwege de leeftijdsgroep;

tot nu toe is er nog weinig onderzoek verricht naar de invloed van ouderlijke structuur op het externaliserend probleemgedrag bij kinderen tussen de 48 en 66 maanden. Er is voornamelijk onderzoek gedaan naar de rol van ouderlijke structuur op latere leeftijd (Keenan & Wakschlag, 2000; Smeekens et al., 2007). Verder is in dit onderzoek gekeken naar verschillen in opvoedgedrag tussen vaders en moeders welke in hetzelfde gezin wonen en hetzelfde kind opvoeden. Eerdere onderzoeken richten zich grotendeels op het opvoedgedrag van moeders, waardoor een eenzijdig beeld van de opvoeding wordt gegeven. Door deze gegevens te combineren ontstaat er een completer beeld over het belang van structuur geboden door beide ouders in de samenhang met externaliserend probleemgedrag van het kind, wat bijdraagt aan de huidige literatuur.

Samenvattend kan gezegd worden dat op basis van het huidige onderzoek geen samenhang te zien is tussen structuur in de opvoeding en externaliserend probleemgedrag. Wel blijkt overreageren door de moeder hiermee samen te hangen. Het zou zinvol zijn wanneer in de toekomst specifiek onderzoek zou worden gedaan naar de rol van overreageren door de moeder. Daarnaast zou het zinvol zijn dit onderzoek in de toekomst te herhalen met een meer heterogene steekproef.

Abstract

This study focused on the correlation between structure in parenting and externalising problem behavior of children aged 48 to 66 months. First, gender differences in externalising problem behavior were examined, as well as differences in the structure parents provide to girls and boys. Also, differences between fathers and mothers in providing structure were examined. A total of 107 two-parent families participated in this study. Both father and mother filled in a questionnaire regarding their parenting behavior and child behavior. The research revealed no correlation between structure and externalising problem behavior. Also, no differences were found between boys and girls in the degree of externalising problem behavior, neither in the structure provided to them. Furthermore, no differences were found in the correlations between structure provided by mother or father and externalising problem behavior. The only significant result, however, was that the subschale overreacting of the mother correlated significantly with the externalising problem behavior of the child. The conclusion can be drawn that the total factor structure provided by parents is not connected to the externalising problem behavior of the child.

Keywords: parenting, structure, externalising problem behavior, mothers, fathers, toddlers, 48 to 66 months

Referenties

- Achenbach, T. M., Howell, C. T., Quay, H. C., & Conners, C. K. (1991). National survey of problems and competencies among four-to-sixteen-year-old. *Monographs of the Society For Research in Child Development*, 56(3), 1-131. doi:10.2307/1166156
- Achenbach, T. M., & Rescorla, L. A. (2000). Manual for the ASEBA preschool forms & profiles. Burlington, VT: University of Vermont, Research Center for Children, Youth & Families.
- Aunola, K., & Nurmi, J. (2005). The role of parenting styles in children's problem behavior. *Child Development*, 76, 1144-1159.
doi:10.1111/j.1467 8624.2005.00840.x-i1
- Baker, B. L., & Heller, T. L. (1996). Preschool children with externalizing behaviors: Experience of fathers and mothers. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 24, 513-532. doi:10.1007/BF01441572
- Bandura, A., & Huston, A. C. (1961). Identification as a process of incidental learning. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 63, 311-318. doi:10.1037/h0040351
- Buehler, C., Krishnakumar, A., Stone, G., Anthony, C., Pemberton, S., Gerard, J., & Barber, B. K. (1998). Interparental conflict styles and youth problem behaviors: a two-sample replication study. *Journal of Marriage and Family*, 60, 119-132.
doi:10.2307/353446
- Campbell, S. B. (2002). *Behavioral problems in preschool children. clinical and developmental issues*. New York: The Guilford Press.
- Deater-Deckard, K., & Dodge, K. A. (2009). Externalizing behavior problems and discipline revisited: Nonlinear effects and variation by culture, context and gender. *Psychological Inquiry*, 8(3), 161-175. doi:10.1207/s15327965pli0803_1
- Denham, S. A., Workman, E., Cole, P. M., Weissbrod, C., Kendziora, K. T., & Zahn Waxler, C. (2000). Prediction of externalizing behavior problems from early to middle childhood: The role of parental socialization and emotion expression. *Development and Psychopathology*, 12, 23-45. doi:10.1017/S0954579400001024
- Dishion, T. J., & Patterson, G. R. (2006). The development and ecology of antisocial behavior in children and adolescents. *Development and Psychopathology*, 18, 503-541. doi: 10.1037/0012-1649.42.3.407
- Dodge, K., Pettit, G & Bates, J. (1994). Socialization Mediators of the Relation between Socioeconomic Status and Child Conduct Problems. *Child Development*, 65(2), 649-665. doi: 10.1111/j.1467-8624.1994.tb00774.x
- Egger, H.L., & Angold, A. (2006). Common emotional and behavioral disorders in preschool children: Presentation, nosology, and epidemiology. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47(3), 13-317.
doi: 10.1111/j.1469-7610.2006.01618.x

- Ensor, R., Hart, M., Jacobs, L., & Hughes, C. (2011). Gender differences in children's problem behaviours in competitive play with friends. *British Journal of Developmental Psychology, 29*, 176–187. doi:10.1111/j.2044-835X.2010.02016.x
- Fiese, B. H., & Skillman, G. (2000). Gender differences in family stories: Moderating influence of parent gender role and child gender. *Sex Roles, 43*, 267–283.
- Garside, R. B., & Klimes-Dougan, B. (2002). Socialization of discrete negative emotions: Gender differences and links with psychological distress. *Sex Roles, 47*, 115–128. doi:10.1023/A:1021090904785
- Gray, M. R., & Steinberg, L. (1999). Unpacking authoritative parenting: reassessing a multidimensional construct. *Journal of Marriage and the Family, 61*, 574–587. doi:10.2307/353561
- Johnston, C., Scoular, D. J., & Ohan, J. L. (2004). Mothers' reports of parenting in families of children with symptoms of attention-deficit/hyperactivity disorder: Relations to impression management. *Child and Family Behavior Therapy, 26*, 45–61. doi:10.1300/J019v26n01_04
- Karreman, A., Van Tuijl, C., Van Aken, M. A. G., & Dekovic, M. (2009). Predicting young children's externalizing problems: Interactions among effortful control, parenting, and child gender. *Merrill-Palmer Quarterly, 55*, 111–134. doi:10.1353/mpq.0.0020
- Keenan, K., & Wakschlag, L. S. (2000). More than the terrible twos: The nature and severity of behavior problems in clinic-referred preschool children. *Journal of Abnormal Child Psychology, 28*, 33–46.
- Kerr, D.C., Lopez, N.L., Olson, S.L., Sameroff, A.J. (2004). Parental discipline and externalizing behavior problems in early childhood: The roles of moral regulation and child gender. *Journal of Abnormal Child Psychology, 32*, 369–383.
- Leeper, C., & Smith, T. (2004). A meta-analytic review of gender variations in children's language use: Talkativeness, affiliative speech, and assertive speech. *Developmental Psychology, 40*, 993–1027. doi:10.1037/0012-1649.40.6.993
- Lengua, L. J. (2006). Growth in temperament and parenting as predictors of adjustment during children's transition to adolescence. *Developmental Psychology, 42*, 819–832. doi:10.1037/0012-1649.42.5.819
- Lewis, C., & Lamb, M. E. (2003). Fathers' influence on children's development: the evidence from two-parent families. *European Journal of Psychology of Education, 18*, 211–228. doi:10.1007/BF03173485
- Mesman, J., Bongers, I.L., & Koot, H.M. (2001). Preschool developmental pathways to preadolescent internalizing and externalizing problems. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 42*, 679–689. doi:10.1111/1469-7610.00763

- Miller-Lewis, L. R., Baghurst, P. A., Sawyer, M. G., Prior, M. R., Clark, J. J., Arney, F. M., & Carbone, J.A. (2006). Early childhood externalising behaviour problems: Child, parenting, and family-related predictors over time. *Journal of Abnormal Child Psychology*, *34*, 886-901. doi:10.1007/s10802-006-9071-6
- Moon, M., & Hoffman, C. D. (2008). Mothers' and fathers' differential expectancies and behavior: Parent x child gender effects. *The Journal of Genetic Psychology*, *169*, 261-279. doi:10.3200/GNTP.169.3.261-280
- Oosterlaan, J., & Weerman, J. W. (2009). Achtergronden en gebruik van vragenlijsten voor het vaststellen van emotionele en gedragsproblemen bij kinderen. In: T. Kievit, J. A. Tak, & J. D. Bosch (red.). *Handboek: Psychodiagnostiek voor de Hulpverlening aan Kinderen*, (pp. 265-325). Utrecht: De Tijdstroom.
- Rescola, L., Achenbach, T.M., Ivanova, M.Y., Dumenci, L., Almqvist, F., Bilenberg, N., . . . Verhulst, F. (2007). Behavioral and emotional problems reported by parents of children ages 6 to 16 in 31 societies. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, *15*, 130- 142. doi: 10.1177/10634266070150030101
- Rhoades, K. A., & O'Leary, S. G. (2007). Factor structure and validity of the parenting scale. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, *36*, 137-146. doi:10.1080/15374410701274157
- Santrock, J.W. (2007). *Child Development*. New York: McGraw-Hill
- Séguin, J. R., & Zelazo, P. D. (2005). Executive function in early physical aggression. In: R. E. Tremblay, W. W. Hartup, & J. Archer (Eds.), *Developmental Origins of Aggression*, 307-329. New York: The Guildford Press.
- Simons, L. G., & Conger, R. D. (2007). Linking mother-father differences in parenting to a typology of family parenting styles and adolescent outcomes. *Journal of Family Issues*, *28*, 212-241. doi:10.1177/0192513X06294593
- Smekens, S., Riksen-Walraven, J. M., & Van Bakel, H. J. A. (2007). Multiple determinantsof externalizing behavior in 5-year-olds: A longitudinal model. *Journal of Abnormal Child Psychology*, *35*, 347-361.
- Sroufe, L. A. (2000). Early relationships and the development of children. *Infant Mental Health Journal*, *29*, 17-29. doi:10.1002/(SICI)1097-0355(200001/04)21:1/2<67::AID-IMHJ8>3.0.CO;2-2
- Sytsma, S. E., Kelley, M. L., & Wymer, J. H. (2001). Development and initial validation of the child routines inventory. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, *23*, 241-251. doi:10.1023/A:1012727419873
- Patterson, G. R. (1986). Performance models for antisocial boys. *American Psychologist*, *41*, 432-444. doi:10.1037/0003-066X.41.4.432
- Prinzle, P., Onghena, P., & Hellinckx, W. (2005). Parent and child personality traits and children's externalizing problem behavior from age 4 to 9 years: A cohort-

- sequential latent growth curve analyses. *Merrill-Palmer Quarterly*, *51*, 335-366.
doi:1874/131641
- Prinzle, P., Onghena, P., & Hellinckx, W. (2006). A cohort-sequential multivariate latent growth curve analysis of normative CBCL aggressive and delinquent problem behavior: Associations with harsh discipline and gender. *International Journal of Behavioral Development*, *30*, 444-459. doi:10.1177/0165025406071901
- Prinzle, P., Onghena, P., Hellinckx, W., Grietens, H., Ghesquière, P., & Coplin, H. (2003). The additive and interactive effects of parenting and children's personality on externalizing behaviour. *European Journal of Personality*, *17*, 95-117.
doi:10.1002/per.467
- Prinzle, P., Onghena, P., Hellinckx, W., Grietens, H., Ghesquière, P., & Colpin, H. (2004). Parent and child personality characteristics as predictors of negative discipline and externalizing problem behaviour in children. *European Journal of Personality*, *18*, 73-102. doi:10.1002/per.501
- Van Aken, C., Junger, M., Verhoeven, M., Van Aken, M. A. G., Deković, M. (2008). The longitudinal relations between parenting and toddlers' attention problems and aggressive behaviors. *Infant Behavior and Development*, *31*, 432-446.
doi:10.1016/j.infbeh.2007.12.016
- Van Aken, C., Junger, M., Verhoeven, M., Van Aken, M. A. G. Deković, M., & Denissen, J. J. A. (2007). Parental personality, parenting and toddlers' externalizing behaviours. *European Journal of Personality*, *21*, 993-1015. doi:10.1002/per.643
- Van Dijk, L., & Siegers, J. J. (1996). The division of child care among mothers, fathers, and nonparental care providers in Dutch two-parent families. *Journal of Marriage and the Family*, *58*, 1018-1028. doi:10.2307/353988
- Verhoeven, M., Junger, M., Van Aken, C., Deković, M., & Van Aken, M. A. G. (2007). A short-term longitudinal study of the development of self-reported parenting during toddlerhood. *Parenting: Science and Practice*, *7*, 367-394.
doi:10.1080/15295190701665672
- Verhoeven, M., Junger, M., Van Aken, C., Deković, M., & Van Aken, M. A. G. (2010b). Parenting and children's externalizing behavior: Bidirectionality during toddlerhood. *Journal of Applied Developmental Psychology*, *3*, 93-105.
- Verhoeven, M., Van Baar, A., Deković, M., & Bodden, D. (2010a). *The development of a comprehensive early childhood parenting questionnaire* (CECPAQ; Unpublished manuscript). doi:10.1016/j.appdev.2009.09.002
- Wakschlag, L., Tolan, P. & Leventhal, B. (2010). Research Review: 'Ain't misbehavin': Towards a developmentally-sensitive nosology for preschool disruptive behavior. *Journal of Child Psychology & Psychiatry*, *51*(1), 3-22.
doi: 10.1111/j.1469-7610.2009.02184.x

- Warner, R. L., & Steel, B. S. (1999). Child rearing as a mechanism for social change: The relationship of child gender to parents' commitment to gender equity. *Gender and Society, 13*, 503-517.
- Waylen, A., & Stewart-Brown, S. (2010). Factors influencing parenting in early childhood: A prospective longitudinal study focusing on change. *Child: Care, Health and Development, 36*, 198-207. doi:10.1111/j.1365-2214.2009.01037.x